

Vadászokról, nem vadászoknak

Hogyan képzelem el hoimi átlagpolgár a vadászokat? Nos, általában szigorú tekintetű, zöld kalapos, vállukon puskát — lehetőleg dupla csövűt — hordó embereknek, akik időnként kimennek a mezőre, és halomra lövik a nyulat-fácánt. Ezen a szemléleten igyekszik változtatni Dragon József megyei fővadász:

— Az az idő már régen elmúlt, amikor a vadat a természet ajándékának lehetett tekinteni. A mezőgazdasági termelés átalakulása, belterjessé válása nagyon lecsökkentette a vad életterét. Hatalmas összefüggő, nagyüzemi módszerekkel művelhető mezőgazdasági területeket alakítottak ki, amelynek előfeltétele a kisebb-nagyobb fásportok, erdősávok kivágása, a bozótok kiirtása volt. Az apróvadak búvó- és fiókanevelő helyeinek száma tehát megfogott, így a búzaföldeken, a lucernatáblákon kénytelenek tanyát ütni, ahol az éjjel-nappal dolgozó mezőgazdasági gépek óriási veszteségeket okoznak állományukban.

— A természetes szaporodás csökkenését, mesterséges úton keltetett, nevelt állatok kihelyezésével pótolják?

— Csak részben. A fácánok nagyüzemi jellegű szaporítása ugyan már megoldott, rendszeres telepítésükkel úgy-ahogy szinten tudjuk tartani az állományt, a foglyok esetében azonban már szinte semmit sem tehetünk. Ezek a madarak ugyanis roppant érzékenyek, tömeges szaporításukra nincs lehetőség. És akkor még nem beszéltünk a nagyon megritkult — és védetté is vált — fűrészkőről, az ilyen-olyan vízi vadakról! Állományukat szintén csak a természetes szaporodás tartja fenn. A régebben oly változatos vadállomány összekeverését tehát egyre inkább egysíkúvá válik, a fácán lesz az uralkodó, mindenütt jelen levő faj.

— Ez a kompromisszum csak nagy áldozatok árán érhető el.

— Csongrád megye több mint húsz vadászársasága egyenként átlagosan ötezer fácánt bocsát ki évente. Ezek a fácánok a MAVOSZ árpádhalmi vadgazdaságából származnak, ahol több mint tizezer fácántörzsállományt tartanak tojásra. A tojásokat a legkorszerűbb gépekkel keltetik ki, évente közel félmillió naposfácán lát itt napvilágot. Ez a mennyiség több megye ellátására is elegendő. Az Árpádhalmról vásárolt fácán-csibéket erre a célra készített épületekben, táptakarmánnyal etetve nevelik föl.

— A mesterségesen nevelt fácánok megmaradásának aránya a vadon keltékéhez képest eléggé alacsony.

— Ez érthető is, hiszen a vadon nevelődött, hideget, meleget, belvizet, kőbor macskát és még százféle veszedelemet átvészelt fácán vitalitása összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint a jól temperált volierekben felnevelt társaié. Így aztán a kihelyezett fácánokat jöszerevével a „levadászásig” etetni, gondozni kell. A természetes állományt főntartó, viszonylag csekély számú „vad” fácán sosem származik keltetőházból.

— Így érthető, hogy az óriási arányú mesterséges szaporítás mellett is nagy gondot kell fordítani a vadon nevelődő állomány védelmére, a környezeti viszonyok kedvezőbbé tételére.

— Nagy mennyiségű szemes és szálás takarmányt helyezünk ki az etetőbe, a kártevők számát lehetőség szerint csökkentjük, vaditatókat alakítunk ki. Ez utóbbi jelentőségét az elmúlt asztalos évek mutatták meg, amikor a vadak az egészségesüket veszélyeztető, szennyezett vízi csatornákra voltak utalva.

— Kik végzik ezeket a munkákat?

— Elsősorban a vadászársaságok alkalmazottai, a

hivatásos vadászok. Sokrétű tevékenységük egyik legfontosabb feladata a vadörzés — e tevékenységükben hivatalos személyek. Nagy jelentősége van továbbá a vadászok társadalmi munkájának is.

— A takarmányvásárláson, az alkalmazottak fizetésén kívül számtalan egyéb — gyakran milliós nagyságrendű — költség is terheli a vadászársaságokat. Honnan teremtik elő a szükséges összegeket?

— Költségeink egy részét a vadászok által befizetett tagsági díjakból fedezzük, legnagyobb hányada azonban a vadgazdálkodási bevételekből, például az élő és a lőtt vadak eladásából, továbbá külföldiek „bervadásztatásából” származik.

— Ezek után felvetődik a kérdés, hogy a hazai piacon miért nem lehet — vagy ha lehet, drágán és időszakosan — vadhúshoz jutni?

— A vadhús soha sem volt — nem is lesz — tömegélelmiszeri cikk. Külföldön sem. Ennek egyik oka, hogy egy egységnyi terület csak bizonyos számú vadat „tarthat el”, még rendszeres etetés mellett is. Ez a mennyiség természetesen csak töredéke annak, amit a vásárlók igényelnének. A másikat ok pedig kiadásaink már említett növekedése, amely arra készteti a vadászársaságokat, hogy a befogott élő vadat teljes egészében, a lőtt vadnak pedig legnagyobb ré-

szét export útján értékesítsék.

— Mennyi vadhúst eszik egy vadász?

— A fácán vadászidénye alatt hetente egy-két fácán-kakast, az egész idényben legfőképpen négy nyulat vihet haza. Ez a mennyiség többnyire el is fogy, családon belül. Az idény kezdetén és végén egy-egy vacsorát is tartanak a vadászársaságok, amikor özet, vagy — ha tudnak lőni — vadisznót főznek.

— Már esett szó a külföldiek „bervadásztatásáról”. Az emberek általában „úgy tudják”, hogy egy-egy vad lelövéséért mesébe illő összegeket hagynak itt.

— Sajnos, csak részben van így. A külföldiek ugyan megfizetik vadászataikat, de jóval szérényebb összegekkel, mint az a közvéleményben kialakult. Ámbár, még így is akadnak, akik inkább zsebszámológépüket használják, mint a fegyverüket.

Úgy tűnhet, mintha maga a vadászat (idő- és pénzegységben mérve) kissé hátrébb szorult volna a vadgazdálkodás és egyéb, járulékos folyamatok mellett. Am erről még véletlenül sincs szó, hiszen a tulajdonképpen vadászat feltételezi a melléktermézeket. Szoros összefüggés alakult tehát ki előzmény és eredmény között, amely szükségessé teszi a „vadászat” fogalomkörének kitágítását.

Farkas Csaba

Nyírbátori zenei napok

Vasárnap a nyírbátori református műemléktemplomban megkezdődtek a zenei napok. A Szabolcs-Szatmár megyei városban évente visszatérő rangos, kulturális esemény hagyományos nyitányát, Kodály Zoltán Psalms Hungaricus című kórusművét a mostani bemutató Simándy József és a dél-carolinai állami egyetem kórusának előadásában hallhatta a közönség. A kísérő Miskolci Szimfonikus Zenekart Darázs Árpád, az Amerikai Egyesült Államokban élő karmester vezényelte.

Az ötszázéves fennállását ünneplő nyírbátori református templomban július 28-án a Budapesti Madrigálkórus és a Magyar Állami Hangversenyzenekar Kamarazenekeinek koncertjével folytatódik a zenei napok programsorozata.

A tizennyolcadik alkalommal megrendezett nyírbátori zenei napok augusztus

25-ig tartó programja az idén tematikailag és földrajzilag is szélesedett. A Nyírbátori Nemzetközi Ifjúsági Vonószenei Tábor zenekara augusztus 14-én a nyírmihálydi református és a nyírbéteki római katolikus, augusztus 16-án a nagykálói református műemlék templomokban adnak hangversenyt, augusztus 17-én a nyíregyházi megyei és városi művelődési központban lépnek fel.

A kísérő rendezvények sorában vasárnap nyílt meg a nyírbátori Báthori István Múzeumban Csavleak Etelka operánékes és szobrászművész augusztus 25-ig látható kiállítása. A zenei napok alkalmából mutatja be augusztus 24-én és 25-én a nyíregyházi Móróc Zsigmond Színház társulata Balázs József Bátori Advent című történelmi darabját a mű cselekményének eredeti színhelyén, a nyírbátori Minorita templomban.

Katonák

A 48-as honvédhadsereg-ről volt szó. Róluk, pontosabban a hihetetlen fegyvertényeket végrehajtó társadalmi tisztjeiről szólt a múlt héten kedden a Kosuth adón (csütörtökön a Petőfi műsorában meg is ismételték) az a program, amelynek címe „Ha még egyszer azt izeni...” volt, s a szerkesztő-műsorvezető Lukács Béla azt az alcímet adta műsorának: Katonai arcképcsarnok, 1848–49.

Két történész, Bóna Gábor, a Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban, továbbá Katona Tamás, az aradi vértanúk és a Küzdelem, bukás, megtorlás című könyvek szerzője, illetve szerkesztője volt a jó félórás adás vendége. Rögtön azzal a meglepő és fölöttébb elgondolkodtató állítással kezdte mondókáját, hogy voltaképpen máig nincs monografikus igényű feldolgozás ezekről a katonákról. Az okok? „Minden valamirevaló történész mélyesen lemezi a hadtörténelmet” —

így Katona Tamás, aki egyébként oly ihletetten, tisztán, igaz lelkesedéssel átfutott és nem filozofáló, fontoskodó „tudósi” hangon beszélt Damjanichról és Leiningenről, Czecz Jánosról (Bem utolsó erdélyi vezérkari főnöke volt), Lenkeiről és a többiekéről —, hogy már e tény önmagában pompás hallgatói élménynek számított.

Hát még ami elhangzott... Ilyen rövid műsorban az ember nem csodálkozhat azon, hogy bármilyen nagy-igényű és „formátumú” téma nagymértékben tömörítették, meghozzá koncentráltan süllyesztve a kijelentések elhangzásával. Ez a módszer most kétszeres előnnyel járt: szintén sokkoló — a legjobb értelemben — hatást keltett például, hogy a tisztjeiről csak így beszéltek: „ezek a csodálatos fiatal emberek”, ráadásul olyan, önmagában is kerek egészt alkotó szép kis történeteket is hallhattunk, mint a különben román származású zászlótartó

Valószínűleg nem lehetséges jobb tévéfilmet csinálni, mint a pénteken bemutatott Rohamsisakos Madonna.

Mármint abban az esetben, ha az embernek — ha forgatókönyvíró — támad egy ötlete, s ez olyannyira megtetszik neki, hogy kényszerűen érez tölteni hozzá többet, majd pedig ezeket valamiként összekötni, valamilyen műformává fejleszteni. Már csak dramaturg kell, meg egy profi rendező, s a többiek, akikhez az a szakmájuk, hogy tévéfilmet készítsenek. A tehetséges operatőr (Lukács Lóránt), no meg egy ügyes vágó (Palotai Éva) ilyenkor megfizethetetlen, mert az ötletfűzér gyengébb pontjai áthidalhatók a szem fogva tartó képekkel, az esetleges ötletkézagok alig észrevehető, ha a semmitmondó jelenetek is dinamikusnak váltják egymást.

No, a Rohamsisakos Madonna alapötlete: a Donkanyarból szerencsésen hazaverődött tehetős parasztgazda hálából szobrot akar állítani a Szűzanyának, de erre egész életében nincs módja. Ezért — utolsó kívánságként — fiára testálja a dolgot. A fiú, már meglett férfi, napjaink ismerős típusa: jómódú, lehetetlen nem ismerő, kőműves-vállalkozó. „Árában” vesz egy amatőrmintázta, felresikerült Willendorfi Vénusz-utánezatot, s a testes-vaskos Madonna-imitációt fölállítja a falu határában. Mit szólnak mi ehhez, 1984-ben?

Kétségtelenül komikus helyzetek egész sorát ígéri az ötlet, s igen alkalmasnak tetszik társadalomkritikai élcek frappáns fölvonultatására. Nem is marad ki a filmből senki „viszonyulási sztorija”: míg az ominózus szoborra vihanc országúti csibészek teherautójáról egy kíméletlenül rohamsisak kerül, végigkísérhetjük, miként reagál az egyház (a falu plébánosa képében), a helyi igazgatás (ezt a tanácsítók közvetíti), a megyei első számú „hatalmas”, s az ő ukáinak expresszív korlátozottságú végrehajtója. A film alkotói (Asperján György írta, Várkonyi Gábor rendezte) bejárják a mai magyar provinciát, megmutatják nekünk, milyen szétbomlozhatatlannul keveredik itt a múlt és jelen. Ideológiákban és az élet gyakorlatában. Minthogy nyilván maguk is tudják, sok lényegi újdonságot e tárgyban már nemigen mondhatnak, az efféle beltenyészetek jellemzőit tudományok, művészetek, zsurnaliszták köz-

Film, irodalom, zene

vetítették már, s netán a saját idegvégződéseink, az alapötletéhez illeszkedő est-rém helyzetekkel és alakokkal igyekeznek humorba mártva megmutatni az amúgy közismert „tényt és valót”. Bár a „láttam már”-érzés gyakorta előveszi az embert, a néhol igen ügyesen kimódolt helyzeteknek, párbeszédnek, figuráknak köszönhetően végtére mégis nehezhető a film. Bár van expozíciója (kissé hosszadalmas), a komikus helyzeteket sorát slusszpoén zárja — az összetartó erő hiányát nem tagadhatjuk. Elettünk ellentmondásos jelenségeiből megbocsátó humorral talált szemelvénygyűjtemény ez, amolyan színes kaleidoszkóp a hétköznapjainkról. Nem baj, hogy van, nem baj, hogy ilyen, de az emlékeztetés televíziós élményt biztos nem a Rohamsisakos Madonna adja nekünk.

Kérdés, kell-e nekünk televíziós műlelmény? S nem éppen az efféle „megnézhető” filmek az igaziak tévében? Amelyek sem az agytekervényeinket, sem az érzelmeinket, de még a nevetőizmainkat sem túlzottan veszik igénybe, amelyek kissé felületessé szórakozást nyújtanak? Lehetséges, hogy a sokat emlegetett tevékenységnek ilyesmi a realitása. Mert nehéz katarzist átélni ingben-glóriában, otthon a fotelben. Természetesebbnek tetszik kicsit elnevetgelni magunkon, kellemesen megbízható színészeket szemlélni — ha éppen nincs jobb dolgnak. Még ez esetben is lenne tere a tévés alkotók becsvágyának. Ok tudják legjobban, milyen nehéz üresjáratok nélkül, röviden, frappánsan, könnyedén — szórakoztatni. Ahogy így visszagondolok, például a Rohamsisakos Madonnában sem volt 70 percre való ötlet, mondanivaló, invenció. Így tehát visszavonom a fenti legelső mondatban fogalmazott állítástomat. Valószínűleg ebből is lehetett volna jobb tévéfilmet csinálni...

A Kincskereső már hagyományos televíziós különkiadása „kényes témát” dolgozott föl. A vasárnap délelőtti sugárzott műsor a Tízévesek a kiderületről alcímet kapta. Kiderült belőle, azért is tettem az imént idézőjébe, hogy a gyerekeknek ez se nem kényes, se nem téma. Úgy értem: a szerelem, pontosabban mindazon érzelmek és kinyilvánítási formáik, mindazon magatartásformák összessége, amelyeket a gyerekek egymás között gyakorolnak, s amelyre a felnőtteknek a „szerelem” a szavuk — számukra természetes. Életük része. Mert még ősztük. Ezért is olyan jó hallgatni őket, még akkor is, ha nem természetes körülmények között beszélnek — magukról. Ezért is lett volna jó, ha az „En nem tudom, mi ez, de jó nagyon...” című műsorban több időt kapnak. S azért is sajnáljuk, hogy kisse szigorúan sikerült megvágni a velük készült beszélgetéseket (dr. Bácskai Erzsébet vezette), mert egyáltalán nem ártott volna e költségtelt kissé zsúfolt műsorban valamivel több „életesség”, elevenség, természetes humor. A gyerekek

szerelme” szókapcsolat számomra legalábbis olyasmi jelentéssel inkább, mint amit Bácskai János derűs, kedves, lezseren-önironikus és egyszerű őszinteségű „Bécidala” kifejezett, vagy amit a Lázár Ervin-részlet kifejezhetett volna, ha előadja bátrabban érti a humorát. Egyszerűsített egyidejűleg a Ki viszi át a szerelemet komolysága, teljes életem sűrítő mélységei. Mindez benne volt a műsorban persze, csak mintha az arányok csúsztak volna el. Valószínűleg, mert Kléner György kameráját is szinte vonzzák a „nem mindennapos” szépségű helyek, s Kun Zsuzsanna rendező is hajlik megelégedezni a műsorcsinálás gyakorlatiasságairól egy-egy gondolat kimunkált képsé szövegkompozíció. lírai hangulat, tűnődő-meditatív kifejezés kedvéért.

S. E.

Nagy fába vásták a fejüket, akik Vaszty Viktor portréját akarták megrajzolni a szegedi tévéstudióból: Bubryák István — szerkesztő, Fodor Dező operatőr, Horváth Zoltán rendező. Nagy fába, hiszen Vaszty már nem él, alakját másoknak kell földélni, s a válogatás óhatatlanul csonka lehet csupán. Ha másért nem, pusztán a Rádió- és Televízióújságban föl sorakoztattak okán. „Színházat csinált, létrehozta a Szegedi Szimfonikus Zenekart és a Zenekarátok Kórusát, európai híróperát szervezték Szegeden.” Amely kitételek a szó teljes értelmében költői túlzásnak számítanak, de mindben van valami, mert tényleg élén állt ezeknek az erőfeszítéseknek — hiába, Vaszty életművének súlya, nagyságrendje, a halála óta múló esztendőkkal arányosan nő, emelkedik lassan mítikussá. Legalábbis e tájt.

Az In memoriam tulajdonképpen nem sikerült roszszul. Volt ki szőlőn tevékenységének majd valamennyi ágáról-bogáról, s kivált az archív felvételek düsítőtták, tették mozgalmassá a műsort. Akik ismerték, újra találkozhattak vele „előben”, szellemisége átsütött a képernyőn. Hiányérzetünk inkább azok miatt lehet, akik kimaradtak, bár a megnyilatkozók egyikenél-másikánál tartalmasabb köztük volt Vasztyhoz. Nem tudom, ki hogy van vele, e sorok írójának speciál karmesterként, azon belül is operadiregként maradt meg emlékezetében — országon, sőt nemzetközileg is ekként jegyezték. Márpedig amiképpen egy legendás atomtudósról sem igen képzelhető el mozi nélkül, hogy atomtudós fejte ki véleményét — ez esetben is elgondolkodtató, miért hiányzott a stimmelőg. Ifj. Nagy Imre megszólalt ugyan, de ő akkor még „hátulgom-bolós” fiókája volt annak a generációnak, mely hosszú évtizedeken át vele-mellett dolgozott Szegeden, Pesten, az országban. A mikrofonhoz invitált munkatársak, zömmel persze énekesek, sok mindent elmondtak róla — ám inkább ismert dolgokat. Újat nemigen tudtak hozzátenni ahhoz a képhez, mely régóta él a szegediek emlékezetében.

N. I.

Statisztikai zsebkönyv

Egyik népszerű statisztikai kiadványunk a mezőgazdaság legfontosabb és legújabb adatait tárja a szakmai körök és a téma iránt érdeklődő szép számú olvasók számára. Fejezetei sorra veszik az ágazat valamennyi területét, szektorát az erdő- és vízgazdálkodást is beleértve.

A közölt adatok többsége

országos helyzetképet tükröz, és főként az elmúlt év eredményeit jellemzi. A megyei adatokra kitérve, a kötet nemzetközi adatokat is közöl, és a publikált mutatók összehasonlíthatósági lehetőségeit nyújtja a KGST-tagországok, valamint az egyéb — fejlett mezőgazdasággal rendelkező országok termelése között.

Domonkos László